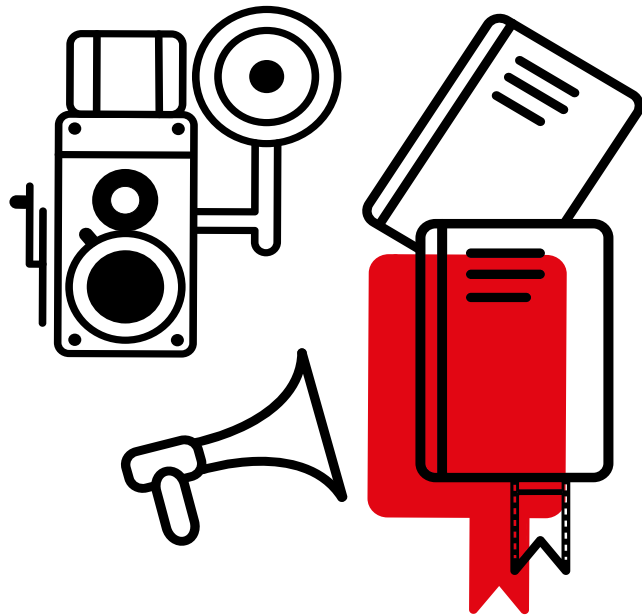

Zanim pójdziemy do kina...

czyli odrobina historii

Naszą podróż przez ponad 100 lat dziejów kina zaczniemy od końca XIX wieku, kiedy to wynaleziono kinematograf, który wprowadził w ruch martwe dotąd fotografie. Od początku swego istnienia kinematografia szła dwiema drogami – popularnej rozrywki i artystycznych eksperymentów. W tym czasie zrodziły się także pierwsze gatunki filmowe.

W tym module:

- poznasz historię powstania kinematografii i początków kina,
- dowiesz się, gdzie szukać wiadomości o polskim kinie przedwojennym,
- przeczytasz o wybranych gatunkach i rodzajach filmowych.

Początki kina

Początki kina nie były łatwe. Ponoć nawet sami bracia Lumière, twórcy kinematografu i kina w znaczeniu pokazów publicznych, byli na tyle sceptyczni co do możliwości i wartości przygotowanego przez siebie widowiska, że nie pojawili się na pierwszym, słynnym pokazie ich własnych filmów krótkometrażowych w Salonie Indyjskim. Choć późniejszy rozwój kina udowodnił, że bardzo się mylili, Twój uczeń też może sceptycznie podchodzić do pierwszych filmów, prób i eksperymentów z kinem i dzieł o staroświeckiej formie. Możesz pokazać im, że te pionierskie doświadczenia były dziełem fascynujących odkrywców i wizjonerów. Zastanawiasz się jak to zrobić?

inspiracje

Skorzystaj z:

- scenariusza zajęć „Zanim film stał się widowiskiem..., czyli o początkach kina”
- prezentacji „Początki kina” w wersji prezji
- tekstu „Początki kina – narodziny gatunku” w wersji pdf
- krótkiego filmu o historii kina przygotowanego przez Discovery Channel

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Gdzie szukać informacji o filmie przedwojennym?

Przygotowane przez nas materiały, są wstępem do świata pierwszych eksperymentów z kinem i pierwszych filmowych dzieł sztuki. Musisz wiedzieć, że nie zastąpią one jednak kontaktu z samymi przedwojennymi filmami, dlatego zachęcamy Cię do skorzystania z bogatej bazy informacji i zbiorów filmowych, które udostępnia FilMOTEKA Narodowa.

Mamy dla Ciebie garść niezbędnych linków:

FILMOTEKA NARODOWA

FilmOTEKA gromadzi, archiwizuje i udostępnia zbiory filmowe, które są jednymi z największych w Europie. Wybrane zbiory digitalizuje i rekonstruuje cyfrowo, a opracowane materiały prezentuje w Internecie za pośrednictwem serwisów: **FOTOTEKA**, **GAPLA** i **REPOZYTORIUM CYFROWE**. W ramach projektu **NITROFILM**, **FILMOTEKA NARODOWA**, poddała konserwacji, digitalizacji i rekonstrukcji najcenniejszą część przedwojennej kolekcji filmów fabularnych. 🍿

BIBLIOTEKA FILMOTEKI NARODOWEJ (największy w Polsce zbiór wydawnictw poświęconych tematyce filmowej) 🍿

Projekty digitalizacyjne **FILMOTEKI NARODOWEJ** 🍿

Serwis **REPOZYTORIUM CYFROWE FILMOTEKI NARODOWEJ** prezentujący online zdigitalizowane zbiory filmowe (w całości lub we fragmentach) 🍿

Zdigitalizowane przedwojenne materiały dokumentalne udostępnione na stronie **REPOZYTORIUM** (kroniki Polskiej Agencji Telegraficznej, Wytwórni Doświadczalnej i inne, reportaże) 🍿

Zdigitalizowane przedwojenne dźwiękowe polskie filmy fabularne udostępnione na stronie **REPOZYTORIUM** (w całości lub we fragmentach) 🍿

Artykuły na stronie **REPOZYTORIUM** (zakładka Magazyn) poświęcone kinu przedwojnemu 🍿 🍿

Serwis **NITROFILM** poświęcony konserwacji i digitalizacji przedwojennych filmów fabularnych 🍿

Zanim
pójdziemy
do kina
-czyli
odrobina
historii

Gdzie szukać informacji o polskim filmie przedwojennym?

NITROBLOG poświęcony pracy zespołu Nitro i historii polskiego filmu przedwojennego

Zdigitalizowane nieme polskie filmy fabularne udostępnione na stronie **REPOZYTORIUM CYFROWEGO FILMOTEKI NARODOWEJ** (w całości lub we fragmentach)

Propozycja niemego polskiego filmu przedwojennego: „Mocny człowiek” (1929), reż. Henryk Szaro, na podstawie powieści Stanisława Przybyszewskiego pod tym samym tytułem

Wystawa multimedialna **FILMOTEKI NARODOWEJ** na platformie Google Cultural Institute, poświęcona polskim filmom niемым i ich rekonstrukcji

zadanie

Przeczytałeś/łaś materiały dotyczące historii kina? Chcesz się sprawdzić? Zapraszamy do uzupełnienia quizu i krzyżówki.

Quiz:

Krzyżówka:

Pokaż je swoim uczniom i zrób z lekcji zabawę!

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Historia polskiego kina

Uczennice i uczniowie mogą podchodzić sceptycznie do filmów sprzed pięćdziesięciu, dwudziestu, a nawet dziesięciu lat. Jak przybliżyć młodym ludziom historię polskiego kina? Najpierw warto dowiedzieć się, jak zmieniało się ono na przestrzeni lat i poznać jego główne nurty. Sprawdź jak pomoże Ci w tym **Filmoteka Szkolna**.

inspiracje

Historia polskiego kina jest fascynująca. Polecamy poniższy tekst Wojciecha Diduszko, z którego dowiesz się, jak mówić o rozwoju polskiej sztuki filmowej z wykorzystaniem **Filmoteki Szkolnej**. Obejrzyj też wybrany wykład profesora Tadeusza Lubelskiego o historii kina od momentu jego powstania do zakończenia I wojny światowej (Akademia Polskiego Filmu nagrała cykl 12 wykładów, dotyczących historii kina polskiego, wszystkie dostępne są na stronie APF). Doskonałym uzupełnieniem tematu, oraz świetnym materiałem do wykorzystania na lekcji, będzie prezentacja „Historia kina polskiego”.

Wojciech Diduszko „Historia polskiej kinematografii na przykładach filmów z pakietu **Filmoteka Szkolna**” <<◊

Wykład „Historia kina polskiego 1895-1918” 🍷

Cały cykl wykładów „Historia kina polskiego” 🍷

Prezentacja „Historia kina polskiego” <<◊

Więcej na temat historii kina można dowiedzieć się z cyklu wykładów realizowanych przez Akademię Polskiego Filmu. 🍷

Pamiętaj, że w **Filmotece Szkolnej** znajdziesz zarówno pozycje z lat 50. (np. „Eroica” Andrzeja Munka, 1957), jak i całkiem współczesne filmy (np. „Wesele” Wojciecha Smarzowskiego, 2004). Pakiet **Filmoteka Szkolna** to podróż przez historię polskiego kina.

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Historia polskiego kina

do rozważań

Zastanów się, które momenty w historii polskiego kina są dla uczennic i uczniów najbardziej interesujące? Pomyśl dlaczego właśnie te? Tematyka których filmów jest wciąż aktualna? Jakie trendy da się wyśledzić we współczesnym kinie?

Dobrym przykładem może być film „Artysta” Michela Hazanaviciusa, który bezpośrednio odwołuje się do czasów niemego kina. Innym tropem może być porównanie filmu „Kanał” Andrzeja Wajdy i „Miasto 44” Jana Komasy lub „Wesela” Andrzeja Wajdy i „Wesela” Wojciecha Smarzowskiego.

komentarz

„Kanał” Wajdy może stać się zaczątkiem do filmowego projektu poświęconego obrazowi Powstania Warszawskiego w polskim filmie, gdzie wspomniany topos można rozbudować o nowe konteksty, ukazane choćby w takich obrazach filmowych, jak: „Miasto 44” i „Powstanie Warszawskie” (oba filmy wyreżyserowane przez Jana Komasę). Polecam, wręcz zalecam, zwiedzenie strony internetowej Centralnego Gabinetu Edukacji Filmowej , gdzie zostały zamieszczone bardzo bogate zasoby metodycznych i merytorycznych opracowań tekstów filmowych do wykorzystania na wszystkich etapach edukacyjnych i to zarówno w funkcji dydaktycznej, jak i wychowawczej.

Mariusz Widawski, mentor kursu

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

11

Polski film dokumentalny

Od niedawna polskie kino przeżywa renesans, a nasi twórcy są znów doceniani na całym świecie. Jednym z rodzajów filmowych, w których polscy filmowcy odnoszą sukcesy, jest film dokumentalny. W **Filmotece Szkolnej** znajdziecie ich wiele (np. „Wszystko może się przytrafić” Marcela Łozińskiego, „Urząd” Krzysztofa Kieślowskiego, „Muzykanci” Krzysztofa Karabasza). Zachęcamy też do poszukiwań filmów dokumentalnych na innych stronach.

Nasze propozycje

Filmy dokumentalne produkcji TVP 🍷

Filmy dokumentalne na stronie NInA 🍷

Krótkometrażowe dokumenty, które pokażesz na lekcji, mogą stać się również inspiracją dla młodzieży do stworzenia pierwszego własnego filmu. Zobacz jak z tym wyzwaniem poradzili sobie uczestnicy konkursu filmowego „Nakręć się” **Filmoteki Szkolnej. Akcja!**

„Ostatnie Pokolenie”, aut. Sebastian Remesz, Publiczne Gimnazjum nr 18 im. Króla Stefana Batorego w Białymstoku 🌊

inspiracje

Pracę z filmami dokumentalnymi można zacząć od tematu bliskiego młodzieży, czyli od muzyki.

Zapraszamy na stronę Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych i do zapoznania się z projektem „Od BIG BEATU do ROCKA”. Zastanów się, czy takie historie byłyby ciekawe dla Twoich podopiecznych? 🍷

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

12

Polski film dokumentalny

do rozważań

Czy film dokumentalny jest obiektywny? Jaka jest rola reżysera w filmie dokumentalnym? Czy film dokumentalny wymaga scenariusza? Z jakimi wyzwaniami może się spotkać filmowiec, który chciałbym nakręcić dokument?

Co może zainteresować uczniów w filmie dokumentalnym? Jakich tematów warto szukać? Czy są takie, których należy unikać?

My, na początek, proponujemy tematykę muzyczną. Dobrym pomysłem będzie zestawienie dokumentu „Beats of freedom – Zew wolności” Leszka Gnoińskiego i Wojciecha Słoty z fabułą „Wszystko co kocham” Jacka Borcucha. Jeśli jednak wiesz, że Twoi uczniowie interesują się sportem, koniecznie pokaż im film dokumentalny „Mundial. Gra o wszystko” Michała Bielawskiego i film fabularny „Skrzydlate świnie” Anny Kazejak. Warto wraz z uczniami zastanowić się, czym te dwa rodzaje filmowe różnią się od siebie i czy mogą się uzupełniać. Czy uczniowie znają przykłady filmów, które łączą w sobie te dwa rodzaje?

komentarz

Film „Gadające głowy” pobudził uczniów do głębszej rozmowy. Chociaż to dopiero początki i nie zagłębialiśmy się na razie w rozważania czysto teoretyczne, ale myślę i mam nadzieję, że i na to przyjdzie kiedyś czas.

Tymczasem, na pytania zadawane w filmie przez Kieślowskiego, wychowankowie sami zechcieli odpowiedzieć i to było ciekawe doświadczenie ze względu na charakter integracyjny tych zajęć oraz jako swego rodzaju przetarcie szlaków przed bardziej merytorycznymi rozważaniami w przyszłości. Nie było to zbyt trudne zadanie i każdy się „podzielił sobą” przez co zawiązała się – można by rzec – nić porozumienia lub też wytworzyła jakaś więź, która może się rozwijać w dobrym kierunku, także w ramach naszych wspólnych podróży filmoznawczych.

Grzegorz Patulski, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Władysława Reymonta w Rawie Mazowieckiej

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Polski film fabularny

Jest jeszcze jeden dobry sposób, aby poznać historię polskiego kina. Zajrzyj na stronę Akademii Polskiego Filmu . Znajdziesz tam wykłady, artykuły i inne materiały dotyczące historii polskiego kina. Naprawdę warto. Szczególnie zachęcamy do obejrzenia tych, które dotyczą filmów z pakietu **Filmoteki Szkolnej**.

- „Struktura kryształu” reż. Krzysztof Zanussi
- „Aria dla atlety” reż. Filip Bajon
- „Dług” reż. Krzysztof Krauze
- „Dolina Issy” reż. Tadeusz Konwicki
- „Dybuk” reż. Michał Waszyński
- „Eroica” reż. Andrzej Munk
- „Rękopis znaleziony w Saragossie” reż. Wojciech Has
- „Żywot Mateusza” reż. Witold Leszczyński
- „Popiół i diament” reż. Andrzej Wajda
- „Brzezina” reż. Andrzej Wajda
- „Hydrozagadka” reż. Andrzej Kondratiuk

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Kino współczesne

Jaki jest współczesny polski film? O czym opowiada, czym nas nęci, do czego się odnosi? Portal culture.pl to świetna baza artykułów dotyczących współczesnego kina.

Poniżej przykładowe artykuły ze strony:

- Bożena Janicka „Film polski w latach 1989-1999”
- Mateusz Werner „Nowe kino polskie”
- Małgorzata Sadowska „W strachu przed życiem – Młode kino przełomu wieków”
- Tadeusz Lubelski „Współczesny polski film dokumentalny”

inspiracje

Jeśli chcesz zachęcić młodzież do oglądania polskich filmów, skorzystaj z poniższych propozycji. Prezentowane materiały pokazują przekrojowo, jak wiele wydarzyło się w ostatnich latach w polskim kinie.

Spot Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej „10 lat emocji”. Szybki montaż i żywa muzyka może przyciągnąć uwagę uczniów.

Plansze wystawy zrealizowanej przez PISF, prezentującej najczęściej nagradzane polskie filmy. Znaleźć tam można krótki opis filmu oraz informacje o twórcach i przyznanych nagrodach.

Kanał na YT dystrybutora KINO ŚWIAT, na którym znajdziecie legalnie dostępne polskie i zagraniczne produkcje filmowe (m.in. „Sztuczki” i „Imagine” Andrzeja Jakimowskiego)

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

15

Film animowany

Prawdopodobnie Twoim uczennicom i uczniom film animowany kojarzy się z kreskówkami dla dzieci. Jest to jednak bardzo ważny rodzaj filmowy, wykorzystywany przez artystów różnych dziedzin sztuki. Zachęcamy do przeczytania krótkiego artykułu „O polskim filmie animowanym” autorstwa Marcina Giżyckiego. Jesteśmy pewni, że będziesz zaskoczony/ona, jak istotna dla światowej animacji była twórczość polskich filmowców i z większym zainteresowaniem sięgniesz po filmy animowane, które znalazły się w **Filmotece Szkolnej**, np. „Katedrę” Tomasza Bagińskiego. 🍿

inspiracje

Polecamy również:

- 20 arcydzieł polskiej animacji według portalu culture.pl 🍿
- Kanał Studia Miniatur Filmowych 🌀
- Wojtek Wawszczyk – reżyser, animator, scenarzysta i rysownik, opowiada swojej pracy 🌀
- Piotr Janowczyk – rysownik, projektant, historyk sztuki i animator, miłośnik street-artu i autor wielkoformatowych murali ulicznych o animacji 🌀

Filmy animowane są doskonałym materiałem do pracy z uczniami. Zachęcamy do kręcenia animacji poklatkowych nawet z najmłodszymi dziećmi.

- 15 inspirujących animacji poklatkowych 🍿
- Jak stworzyć animację poklatkową 🌀 🌀

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Przykłady uczniowskich animacji przygotowanych na konkurs „Nakręć się”

„Człowiek jednorazowego użytku”, aut. Zofia Żurawska, II Liceum Ogólnokształcące im. Janusza Korczaka w Łańcucie

„Street”, aut. Weronika Szwelengreber, Michał Maciejewski, XXXIII Liceum Ogólnokształcące im. Armii Krajowej w Łodzi

„Dystopia”, aut. Agata Graczyk, Państwowe Liceum Plastyczne im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy

„Wykład profesora Orzecha”, aut. Justyna Pazdan, Zespół Szkół Plastycznych w Katowicach

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Gdzie jeszcze szukać informacji?

Kilka linków do stron i portali, które zajmują się tematyką filmową

Filmoteka Szkolna – strona główna programu

Film Polski – internetowa baza filmu polskiego

Serwis Fototeka – zdigitalizowane fotosy do filmów

Serwis Gapla – zdigitalizowane plakaty do filmów

Edukacja Filmowa – portal dla edukatorów i młodych kinomanów

Sieć Kin Studyjnych i Lokalnych – strona zawierająca informacje na temat wydarzeń w lokalnych kinach

Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej – strona projektu

KinoSzkola – interdyscyplinarny program edukacji medialnej

NInA – strona Narodowego Instytutu Audiowizualnego

Edukacja filmowa. Kurs na kino – kurs e-learningowy

Kinoterapia – strona projektu Fundacji Generator

Adapter – strona, na której dostępne są polskie filmy przystosowane dla osób niewidomych i niesłyszących

Przykładowe festiwale filmowe wspierające edukację filmową

Międzynarodowy Festiwal Filmów Młodego Widza Ale Kino!

Festiwal Filmowy dla Dzieci i Młodzieży Kino w Trampkach

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Gdzie jeszcze szukać informacji?

Festiwal Filmowy Kino Dzieci

Ogólnopolski Festiwal Polskiej Animacji O!Pla

Festiwal Filmu i Sztuki Dwa Brzegi

Festiwal Filmów dla Dzieci

inspiracje

Na koniec zajrzyj na trzy strony, które prezentują różne oblicza filmu:

- Filmy krótkometrażowe z całego świata
- Kampanie społeczne, czyli film w służbie ludzkości
- Szkolne etiudy filmowe

komentarz

Filmoteka Szkolna to świetny portal dla nauczyciela. Wielość proponowanych możliwości do pracy z filmem na różnych lekcjach jest imponująca. Ważne, że program powstał w obrębie kina polskiego, które – nie łudźmy się – nie jest chętnie oglądane przez gimnazjalistów. Zaintrygowała mnie też Kinoterapia – przeznaczona na zajęcia wychowawcze. Świetna forma, atrakcyjna i niezwykle potrzebna, by rozpocząć z sukcesem jakąkolwiek dyskusję z młodymi ludźmi. Do wykorzystania z pewnością! Dzięki tym portalom nauczyciel jest w stanie przygotować ciekawy materiał samodzielnie lub skorzystać z gotowych rozwiązań, co częstokroć nie jest bez znaczenia, zwłaszcza na początku wdrażania się w filmową edukację.

Magdalena Perkowska, Publiczne Gimnazjum Nr 17 Integracyjne w Białymstoku

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

Pomysły do pracy z uczniami

zadanie 1

Przygotuj wraz z uczniami plakat, który ma zachęcić uczniów i innych nauczycieli do poznania polskiej kinematografii. Może to być również plakat informujący o **Filmotece Szkolnej**.

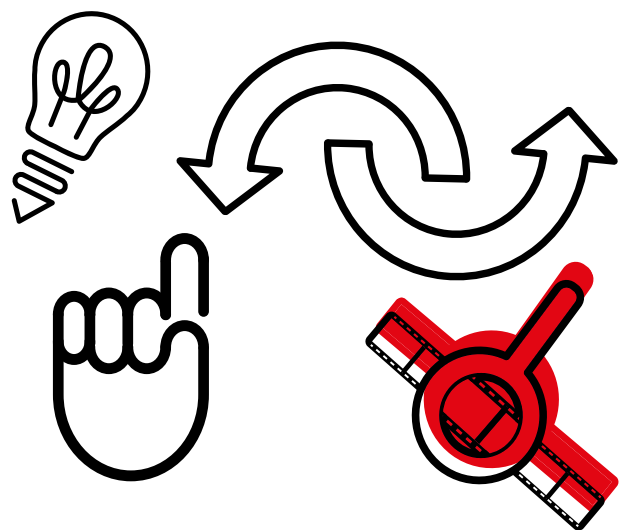

zadanie 2

Przygotuj wraz z uczniami i przeprowadź ankietę dotyczącą wiedzy o filmie. Wspólnie przeanalizujcie wyniki i wyciągnijcie wnioski. Może to być świetna baza do rozpoczęcia pracy szkolnego DKF-u.

Zanim
pójdziemy
do kina
–czyli
odrobina
historii

O czym jest ten film?

czyli analiza i interpretacja filmu

Twoi uczniowie po obejrzeniu filmu są w stanie powiedzieć tylko, że był fajny albo nudny? Zapewne brakuje im narzędzi, żeby o filmie rozmawiać. Ten moduł pomoże Ci przybliżyć młodym widzom świat filmu.

W tym module poznasz:

- funkcje analizy i interpretacji filmu,
- różne koncepcje analizy filmu,
- podstawowe pojęcia dotyczące warsztatu twórcy filmowego,
- etapy powstawania filmu,
- zadania i rolę poszczególnych twórców dzieła filmowego.

Dlaczego warto mądrze rozmawiać o filmie?

Dlaczego warto analizować i interpretować filmy – opowiada Arkadiusz Walczak, dyrektor Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń. <<>

do rozważań

Obraz – jako podstawowy środek kodu komunikacyjnego – jest bardziej zrozumiały od słowa. Treści komunikowane przy pomocy obrazów mogą być przyswajane przez każdego odbiorcę. Oglądanie filmu i przyswajanie jego treści nie wymaga żadnej specjalistycznej wiedzy i umiejętności, trudno więc mówić o analfabetyzmie filmowym. Czy zgadzasz się z tym poglądem? Zapraszamy do lektury tekstu Jana Reka „Między filmowym analfabetyzmem a kompetencją” (materiał dostępny po zalogowaniu się do archiwum miesięcznika „Kino”) 8 oraz do zapoznania się z tekstem zainspirowanym naszym kursem, napisanym przez kierowniczkę kursu dla uczniów Edytę Zachurzkę. <<>

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Dlaczego warto mądrze rozmawiać o filmie?

Pamiętaj!

Na naszą percepcję wpływa wiele czynników. Pracując z filmem na lekcji, musisz wziąć pod uwagę:

- treść i formę filmu, jego strukturę,
- cechy psychiki młodego widza, typ osobowości,
- wiek odbiorców,
- poziom wykształcenia, szczególnie w zakresie edukacji filmowej,
- kontekst kulturowy, społeczny, polityczny,
- posiadane doświadczenie społeczne,
- warunki, w jakich film się ogląda, nośnik, na którym jest zarejestrowany i z którego jest odtwarzany.

Bywa, że lekcja z filmem nie wychodzi nam właśnie dlatego, że nasze wybory nie były do końca przemyślane, a przestrzeń, w której odbywał się pokaz, nie sprzyjała jego odbiorowi.

do rozważań

Gdybyś miał/a pokazać film w swojej klasie, które kryterium wydawałoby Ci się najważniejsze, dlaczego?

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

23

Gdzie kończy się analiza, a zaczyna interpretacja?

Z metodologicznego punktu widzenia, dociekania interpretacyjne stanowią fazę pośrednią pomiędzy analizą dzieła filmowego, a jego oceną. Miarę oceny dzieła mogą stanowić zarówno wartości estetyczne, jak i pozaestetyczne.

Aby jeszcze wyraźniej poznać różnicę między analizą i interpretacją zajrzyj do tekstu pt „Od analizy do interpretacji”.

zadanie

Przeczytaj broszurę do lekcji nr 13 pakietu **Filmoteka Szkolna** „Wokół narodowych stereotypów”. Skup się na tekście Nataszy Korczarowskiej dotyczącym filmu „Eroica”.

Dla przypomnienia i wprowadzenia w klimat filmu, jego fragment

do rozważań

Które z kryteriów oceny filmu, pojawiające się w tekście, są kryteriami estetycznymi, a które pozaestetycznymi (np. emocjonalnymi)?

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Inspiracje

Znasz film „Jak być kochaną” Wojciecha Jerzego Hasa? Na podstawie tego filmu chcielibyśmy pokazać, o czym i jak można rozmawiać przeprowadzając analizę i interpretację filmu.

Obejrzyjcie, jak Barbara Krafftówna opowiada o swojej pracy na planie – o pracy z reżyserem, metodach jakimi prowadził aktorów, jego wizjach i o uniwersalnym charakterze filmu. Po obejrzeniu krótkiego materiału, można rozpocząć rozmowę z uczniami od metafory, której użyła aktorka – precyzyjnie wykonanego bibelotu, który się nie starzeje. Co sprawia, że film się nie starzeje, a raczej zyskuje na wartości? Temat, przesłanie, motywy, czy też kunszt aktorski, precyzja wykonania?

Zapoznaj się z tekstem dr. Roberta Pruszczyńskiego, który dokonuje interpretacji filmu i poszukuje znaczących kontekstów.

do rozważań

O czym można przeprowadzić lekcje z wykorzystaniem tego filmu? O czym porozmawiać z uczniami? Co mogłoby ich zaniepokoić, a co zniechęcić? Czarno-biały film może być dla nich trudniejszy w odbiorze, jednak pokazany w nietuzinkowy sposób topos bohatera i niespełnionej miłości, może stać się dobrym tematem wyjściowym do rozmowy. Film jest dostępny w pakiecie **Filmoteka Szkolna**.

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

komentarz

Kiedys jedna z moich uczennic na pytanie „Czy lubicie filmy czarno-białe?” odpowiedziała „Nie wiem, nikt nam nie pokazał dobrych filmów tego typu”. I trochę tak jest z kinem ambitnym, które przecież często podoba się młodzieży, ale trzeba im je pokazać. Uczniowie czerpią wiedzę o filmie, głównie z Internetu, reklam, czasami ze szkoły. Kiedy prowadziłam lekcje z języka polskiego przygotowywałam krótkie prezentacje dotyczące kultury i tego, co warto obejrzeć, przeczytać, itd. Raz na 2 tygodnie poświęcałam 10 minut i wielu moich uczniów wspomina, że korzystało z tych podpowiedzi.

Justyna Całczyńska, mentorka kursu

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

Gramatyka języka filmowego, czyli forma też się liczy

Antoni Bohdziewicz pisał, że *W KINIE WIDZ TYLKO POZORNIE SIEDZI NA SWYM KRZESŁKU. W GRUNCIE RZECZY, RAZEM Z APARATEM FILMOWYM CIĄGLE WĘDRUJE, CIĄGLE ZMIENIA PUNKTY WIDZENIA [...] EKRAN JEST OKNEM W POCIĄGU, PĘDZĄCYM W CZASIE BEZ ŻADNEGO SKRĘPOWANIA.*

Jak to jest możliwe? Film, dzięki różnym środkom wyrazu, może pokazać ruch w przestrzeni i czasie (praca kamery, rola montażu), w różny sposób zaprezentować człowieka i zdarzenia (plany, ustawienie i ruchy kamery), operuje nie tylko słowem, ale też efektami dźwiękowymi i muzyką. Dopiero te wszystkie elementy tworzą coś, co nazywamy „magią kina”.

Artykułem Kingi Gałuszki „Smak kina, czyli krótki elementarz języka filmowego”, chcemy zwrócić Twoją uwagę nie tylko na treść filmu, ale także na jego formę. Zapoznaj się z pojęciami związanymi ze sztuką filmową. <>

inspiracje

Na lekcji możesz skorzystać ze słownika pojęć filmowych, który w formie prezentacji zamieszczamy poniżej.

Słownik pojęć filmowych – część pierwsza ④

Słownik pojęć filmowych – część druga ④

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Język filmu

Zainteresowanych tematem formalnej analizy dzieła filmowego zachęcamy do zapoznania się z wykładami dr. Jerzego Wójcika, jednego z najśłynniejszych operatorów i reżyserów polskiej szkoły filmowej. Wykłady zilustrowane zostały przykładami najważniejszych dzieł kinematografii polskiej i światowej, które możecie wykorzystać na zajęciach z młodzieżą. Wśród tematów: kadr, muzyka, kostium, scenografia, przestrzeń i postać oraz wiele innych.

Dwanaście wykładów dr. Jerzego Wójcika

Temat gatunków i rodzajów filmowych był już poruszany, tekst dr. Macieja Dowgiela pomoże Ci z łatwością rozróżnić te dwa pojęcia i wykorzystać w czasie analizy filmu.

komentarz

Na lekcję dotyczącą analizy języka filmowego zaproponowałabym „Usłyszcie mój krzyk” Macieja Drygasa. Zwróciłabym uwagę na sposób obrazowania zastosowany w filmie – kadry eksponujące pamiątki po Ryszardzie Siwcu, mające charakter sakralnej ekspozycji (...). Ponadto, ujęcia postaci biorących udział w uroczystościach dożynkowych – przywodzące na myśl marionetki. Całość przypomina tragedię antyczną. Patoś, nastrój żałobny, bohater stylizowany na postać heroiczną, samotną, wielkiego formatu.

Zaproponowałabym analizę poszczególnych elementów filmu w formie tabeli, zwracając uwagę na sposób przedstawienia postaci, rekwizytów, rolę muzyki, tło. Szczególnie istotnym elementem w tym filmie jest taniec: „Taniec, gdy człowiek płonie, gdy umiera, gdy ginie: muzyka i taniec, które zagłuszają jego krzyk (...)” / K. Kąkolowski. Film ten można wykorzystać w kontekście wierszy Z. Herberta, czy analizując tematykę oporu antykomunistycznego.

Dominika Kalaga, Zespół Szkół Techniczno-Informatycznych w Mszanie Dolnej

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Montaż podstawą filmu

Oglądając film, zapominamy często, że to co widzimy, jest efektem końcowym wielomiesięcznej pracy. W czasie kręcenia powstaje wiele godzin materiału, który zostaje skrócony do kilku-kilkudziesięciu minut filmu. Aby osiągnąć oczekiwany efekt – niezbędny jest montaż. Jak montaż oddziałuje na nasze emocje zauważył Lew Kuleszow na początku XX wieku. Przeczytaj prezentację i obejrzyj efekt Kuleszowa na własne oczy.

Prezentacja „Efekt Kuleszowa”

Efekt Kuleszowa zaprezentowany na Wikipedii

O czym jest
ten film
–analiza
i interpretacja
filmu

Korespondencja sztuk

Film nawiązuje do innych dziedzin sztuki, używa ich, jako narzędzi przekazu. Nie byłoby filmu, gdyby nie fotografia, nie wyobrażamy sobie już teraz filmu bez muzyki, znani reżyserowie odnoszą się do swoich ulubionych malarzy (np. Wajda, w którego filmach odnajdujemy m. in. obrazy Malczewskiego). Nie da się również nie zauważyć wzajemnych relacji filmu z literaturą.

Akademia Polskiego Filmu przygotowała cykl wykładów pt. „Kino Muz. Malarstwo w filmach Andrzeja Wajdy”. 🍷

Zachęcamy do zapoznania się z artykułem Michała Głowińskiego „Obok literatury, ale nie-zamiast”. 🍷

Polecamy również numer Magazynu Filmowego poświęcony temu zagadnieniu. 🍷

Jeżeli uczysz w szkole ponadgimnazjalnej, przeczytaj też tekst Anny Równy, który przybliży miejsce filmu na maturze z języka polskiego pt. „Film jako dzieło intertekstualne. Nowa matura z języka polskiego z **Filmoteką Szkolną**”. 🍷

Obejrzyj dwa filmy krótkometrażowe, które wykorzystują inne dziedziny sztuki – taniec i malarstwo:

- Animacja obrazu 🍷
- Taniec i film 🍷

Na dokładkę trailer do filmu Andrzeja Wajdy pt. „Powidoki” opowiadającego historię Władysława Strzemińskiego 🍷

do rozważań

Co jest ważniejsze w tych filmach? Malarstwo i taniec, czy może film, jako taki? Czy najpierw był pomysł na fabułę, czy też może forma? Jak myślisz?

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

30

Jak mówić o filmie

Co to jest dźwięk postsynchroniczny, komentarz ponadkadrowy, perspektywa ptasia, czy doskok po osi? Jeżeli interesują Cię techniczne aspekty pracy z filmem, chcesz wiedzieć jakie wyróżniamy obiektywy, jakie są możliwości montażu, poznać bogaty zasób pojęć związanych z filmem – zajrzyj na stronę projektu „Edukacja filmowa” gdzie znajduje się świetnie opracowany słownik pojęć filmowych.

Skorzystaj z tego słownika na swoich lekcjach!

zadanie

Krzyżówka – wypełnij, a potem zaproś uczniów, aby zrobili to samo.

Quiz – wybierz odpowiednią nazwę planu filmowego (a przy okazji – czy rozpoznajesz filmy, z których wycięto poszczególne kadry?)

komentarz

Na lekcje dotyczącą analizy języka filmowego wybrałem „Dekalog I” K. Kieślowskiego. Po obejrzeniu filmu, omawiam z uczniami rodzaje planów filmowych, funkcje detalu (wiszące nad Tomkiem łyżwy – zapowiedź tragedii, rozlany atrament, warzące się w szklance herbaty mleko), zbliżenia, planu totalnego, rolę muzyki, czym jest cięcie, kontrplan, miękki montaż. Pracuję metodą stolików eksperckich. Uczniowie dostają karty pracy i zostają podzieleni na grupy. Każda z grup wykonuje inne zadanie. Po określonym czasie, uczniowie zmieniają stoliki i tłumaczą koleżankom i kolegom problem, nad którym pracowali. Uczniowie stają się ekspertami w danej dziedzinie. Zauważyłem, iż wejście ucznia w rolę nauczającego, sprawia, iż omawiane kwestie zostaną najtrwalej zapamiętane. Uczniowie omawiają rolę muzyki (mają dostęp do komputera i internetu – wyszukują wiadomości o Z. Preisnerze), wskazują, czym mógł kierować się reżyser dobierając przenikliwy dźwięk fletu, czemu on służy, w jakich momentach się pojawia. Uczniowie określają także, jaką rolę odgrywa w filmie tajemniczy bezdomny, dlaczego wciąż pojawia się przy ognisku. Uczniowie wskazują na symbolikę ognia (posługują się Słownikiem symboli Kopalińskiego).

Anatol Małyszek, II Liceum Ogólnokształcące w Zamościu

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Poćwicz z uczniami

Mamy dla Ciebie propozycję ćwiczeń i scenariusz lekcji filmowej. Korzystaj i sprawdź jak czujesz się w filmowej tematyce oraz jak odnajdują się w niej Twoi podopieczni. Ćwiczenia dotyczą montażu, kadrów i storyboardu. Scenariusze lekcji – języka filmowego i wiedzy o filmie. Do Twojej dyspozycji oddajemy też prezentację o języku filmu.

Ćwiczenie 1: Plany filmowe

Zadaniem uczniów jest zilustrowanie opisanej poniżej historyjki za pomocą schematycznych rysunków planów filmowych (wykonanie storyboardu):

„Na zaniedbany dworzec w miejscowości Różanów wjeżdża – wczesnym rankiem, w pewien wiosenny, słoneczny dzień – pociąg. Wsiada z niego młoda kobieta z malutkim dzieckiem, ma dużą torbę, wózek dziecięcy, rozgląda się, na peronie jest tylko ona i dziecko. Kobieta płacze. Nagle słyszy kroki, ktoś wbiega na peron. Kobieta odwraca się i widzi młodego mężczyznę, który biegnie w jej kierunku. Kobieta uśmiecha się”.

Zapytaj uczniów, jakich użyli planów. Które z planów najlepiej realizowały emocjonalną, dramaturgiczną lub informacyjną funkcję?

Ćwiczenie 2: Montaż

Przygotuj na zajęcia komplet dziesięciu widokówek lub zdjęć z gazety, zadбай o ich różnorodność, jeśli chodzi o treść (portrety ludzi różnej płci i w różnym wieku, zdjęcia grupowe, krajobrazy itp.). Poproś uczniów, aby ułożyli z nich dwie różne historie, pierwsza ma być pogodna w tonie, druga – smutna. Wprowadź pojęcie montażu. Zapytaj uczniów o funkcje i możliwości montażu.

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Poćwicz z uczniami

Scenariusz lekcji „Wprowadzenie do wiedzy o filmie – język filmu”

Prezentacja power point „Język filmu”

Scenariusz lekcji „Język filmu”

Ćwiczenie „Ułóżcie historię – praca z kadrami”

Ćwiczenie „Opisz bohatera zdjęciem”

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Światło, scenografia i dźwięk

Światło, scenografia i dźwięk współtworzą charakter filmu.

ŚWIATŁO w filmie ma takie samo znaczenie, jak w fotografii – akcentuje ważne elementy, decyduje o atmosferze danej sceny. Podobnie **SCENOGRAFIA**, która buduje świat przedstawiony w filmie. W kinie klasycznym używana jest jako naturalne tło dla wydarzeń, może też pełnić rolę dramaturgiczną, tj. być częścią sposobu, pomysłu na opowiedzenie historii.

MUZYKA tworzy znaczenia na wielu poziomach – nie tylko ilustruje stany psychiczne bohaterów, czy wzmacnia atmosferę filmu, może także stanowić element gry z widzem, który odczytuje muzyczne motywy (leitmotiv), z jakich świadomie korzysta twórca dla zbudowania szerszego, intelektualnego kontekstu. Muzyka pełni również ważną funkcję w montażu filmowym – dodatkowo spaja ze sobą poszczególne ujęcia.

inspiracje

Warszawska Szkoła Filmowa we współpracy z CEO i PISF przygotowała filmy instruktażowe. Dwa z nich prezentujemy poniżej:

- Filmowe ABC – światło
- Filmowe ABC – dźwięk

A o tym co słyszeć w kinie, czyli kilka słów o filmowym dźwięku, pisze Magdalena Kąkol.

do rozważań

Przypomnij sobie tytuły filmów, w których scenografia nie stanowiła jedynie tła dla wydarzeń, ale podkreślała np. stan emocjonalny bohaterów, czy atmosferę danej sceny. Czy potrafisz opisać na konkretnych przykładach funkcje scenografii?

Czy muzyka filmowa żyje poza obrazem filmowym? Czy warto jej słuchać? Jak ją interpretować?

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Scenariusz

Na początku potrzebny jest dobry pomysł...

Inspiracji można szukać w już powstałych dziełach sztuki np. powieści, czy sztukach teatralnych (wówczas film będzie adaptacją). Można także wymyślić zupełnie nową historię i zapisać ją w formie logline (jedno, maksymalnie dwa zdania, będące pigułką zamysłu całego przedsięwzięcia), a później synopsisu – rozwiniętego max. 1 strona A4 streszczenia filmu. W tej formie prezentujemy film producentowi, gdy ten zaakceptuje nasz pomysł, możemy zabrać się za pisanie scenariusza, a później, wspólnie z reżyserem i operatorem, scenopisu (może także na tym etapie powstać storyboard). Po tych wstępnych działaniach następuje realizacja, czyli filmowanie materiału. Montaż i obróbka laboratoryjna (podłożenie dialogu i synchron muzyki, wykonanie kopii) kończą produkcję filmu, który trafia do dystrybucji.

Tekst Oriany Kujawskiej „Od pomysłu do scenopisu”

inspiracje

Blog scenopisarza Piotra Wereśniaka, autora „Alchemii scenariusza filmowego” opowiada o scenariopisarstwie od kuchni.

Tutaj zaś znajduje się zestaw 100 amerykańskich scenariuszy filmowych. Świetny materiał na lekcje języka angielskiego, ale również niezwykle ciekawa lektura.

zadanie

Nie wiesz, jak zabrać się za pracę nad scenariuszem i jak zachęcić do tego swoich uczniów? Wykonaj z nimi ćwiczenie, które pomoże w zrobieniu pierwszego kroku.

Ćwiczenie „5 palców”

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Jak zrobić film?

Tworzenie filmu to praca zespołowa. Przypomnij sobie, jak długo trwa wyświetlanie napisów końcowych, które zawierają nazwiska wszystkich twórców oraz pracowników związanych z produkcją danego filmu. Zobacz z ilu elementów i działań składa się praca nad filmem.

O tym, w jaki sposób i z kim robi się filmy, opowiedział nam praktyk, reżyser filmowy Krzysztof Rogulski („Wielka majówka”, „Przed odlotem” „Dzieci wojny”).

O pracy nad swoimi filmami opowiadają znani reżyserzy w rozmowie z Michałem Chacińskim.

Więcej informacji dotyczących tego z kim robi się filmy profesjonalnie, można znaleźć na stronie KIPA (Krajowej Izby Producentów Audiowizualnych).

zadanie

Zaproponuj uczniom krótkie ćwiczenie: zapytaj ich, jak będzie wyglądał film, przy którego realizacji zabrakło: reżysera?... montażysty?... aktorów?... dźwiękowca?...

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

Dlaczego warto spotykać się z profesjonalistami?

Obejrzyj nagranie spotkania z autorami filmu „Inny Świat” Dorotą Kędzierzawską i Arthurem Reinhartem.

Proponujemy obejrzeć film „Inny świat” po wysłuchaniu rozmowy z autorami. Jak to wpłynęło na Twój odbiór? Czy oglądało Ci się go lepiej, gorzej, a może nie widzisz różnicy?

„Inny świat” reż. Dorota Kędzierzawska

O czym jest
ten film
–analiza
i interpretacja
filmu

37

Kilka słów o polskim plakacie

Nieodłączną częścią sztuki kina jest plakat filmowy. Zachęcamy do wysłuchania kilku słów na jego temat. Pracę z plakatem polecamy nie tylko w klasach maturalnych, ale również jako uzupełnienie pracy z filmem w klasach młodszych. Plakaty Andrzeja Pągowskiego, Franciszka Starowieyskiego, czy Jana Lenicy mogą pobudzić wyobraźnię uczniów, a może nawet wpłynąć na odbiór filmu.

„Druga strona plakatu”, reż. Marcin Latałto

Galeria polskiego plakatu Gapla

O czym jest
ten film
–analiza
i interpretacja
filmu

Analiza wybranych scen

Poznałeś/aś już podstawowe środki filmowego wyrazu. Wiesz co to kadry, czym różni się plan bliski od amerykańskiego, jakie są podstawowe rodzaje montażu, jaką rolę odgrywa dźwięk w filmie...

Teraz tę wiedzę wykorzystaj w praktyce!

Obejrzyj wybrane sceny z filmów z **Filmoteki Szkolnej**:

- „Popiół i diament” A. Wajda: scena zamordowania Szczuki
- „Męska sprawa” S. Fabicki: scena bicia Bartka

W załączeniu znajdziesz scenopisy przygotowane do tych scen. Dzięki ich analizie dowiesz się, jak zostały one zbudowane.

Na zakończenie wróć do **Filmoteki Szkolnej** z podanymi filmami i przeczytaj analizy dokonane przez filmoznawców (zakładka „sceny do analizy”). Zobacz, jak dzięki interpretacji filmowych środków wyrazu, w sposób ciekawy i odkrywczy, można mówić o filmie.

inspiracje

Chcesz dowiedzieć się więcej na ten temat? Odwiedź kursy on-line **Filmoteki Szkolnej** na platformie COME (Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego).

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Ćwiczenie czyni mistrza

Chcesz sprawdzić, jak edukacja filmowa wygląda w praktyce? Nic prostszego. Wykonaj z uczniami jedno z zaproponowanych zadań.

zadanie 1

Obejrzyj film Grzegorza Skurskiego „Chleb” (pakiet 1, lekcja nr 7), **WYŁĄCZAJĄC ŚCIEŻKĘ DŹWIĘKOWĄ**. Wycisz telewizor tak, aby od początku nie słyszeć żadnych dźwięków.

- Po pierwszej projekcji odpowiedz na pytanie: Czego dowiedziałeś/aś się o bohaterach filmu?
- Obejrzyj film drugi raz, tym razem w pełnej wersji, włącz dźwięk.
- Po drugiej projekcji odpowiedz na pytanie: Czego dowiedziałeś/aś się o bohaterach filmu?
- Zbierz wnioski wypływające z ćwiczenia: Jaką rolę w filmie może odgrywać dźwięk? Czy mogłabyś/mógłbyś przeprowadzić takie zajęcia ze swoimi uczniami? W jaki sposób należałoby to zrobić w klasie, o której myślisz?

zadanie 2

Obejrzyj z uczniami wybrany fragment filmu z pakietu **Filmoteka Szkolna** i przeprowadź jego analizę pod kątem głównych środków filmowego wyrazu – planów, ustawienia i ruchów kamery. Poproś uczniów, żeby przygotowali **scenopis** do wybranego fragmentu.

TRZY SCENY DO WYBORU:

- Fragment filmu „Dekalog. Jeden.” reż. Krzysztof Kieślowski
- Fragment filmu „Eroica” reż. Andrzej Munk
- Fragment filmu „Abel, twój brat” reż. Janusz Nasfeter

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Ćwiczenie czyni mistrza

zadanie 3

Zaproponuj uczniom wykonanie, w formie komiksu (**STORYBOARD**), historyjki obrazkowej stanowiącej alternatywne zakończenie oglądanego wcześniej filmu z pakietu **Filmoteka Szkolna**. Poproś o dopisanie słów (dialogi, monologi, komentarze) oraz dźwięków naturalnych do poszczególnych scen, a także wybór konkretnej muzyki, która będzie im towarzyszyć.

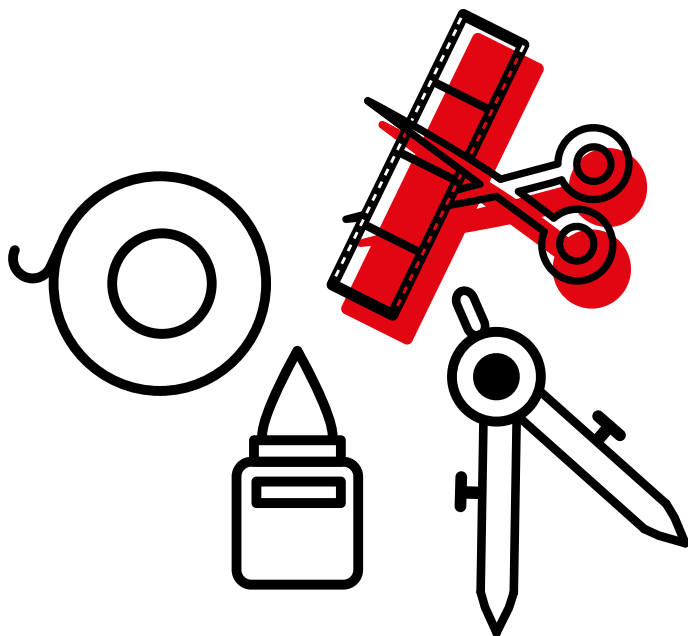
do rozważań

Które zadanie wybrałeś? Dlaczego? Czy któreś z nich wydaje Ci się nieodpowiednie, za trudne bądź za łatwe dla Twoich uczniów?

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Filmoteka Szkolna na lekcji

Jesteś nauczycielem/nauczycielką języka polskiego, historii, wiedzy o kulturze, a może zastanawiasz się do czego przyda Ci się **Filmoteka Szkolna** na lekcji wychowawczej?

Prezentujemy pomysły na wykorzystanie filmów z pakietu **Filmoteka Szkolna** na lekcjach przedmiotowych i wychowawczych oraz na zajęciach w bibliotece. A jeżeli uczysz przedmiotów ścisłych, z pewnością zainteresują Cię też pozostałe zagadnienia poruszane w tym module. Każdy z Was znajdzie w nim coś dla siebie!

W tym module poznasz:

- kompetencje nauczyciela pomocne w skutecznej organizacji procesu kształcenia,
- różnice pomiędzy tradycyjnym a nowoczesnym stylem uczenia się i nauczania innych,
- specyfikę filmu jako środka dydaktycznego,
- metody i techniki pomocne w pracy z filmem, możliwości wykorzystania **Filmoteki Szkolnej** w ramach różnych przedmiotów szkolnych i zajęć pozalekcyjnych.

Nowoczesna edukacja

Dysponujemy różnymi możliwościami związanymi z rozwojem nowoczesnych technologii, to pozwala nam urozmaicić proces nauczania, uatrakcyjnić go i świetnie zorganizować. Ogólnie dostępne stały się narzędzia audiowizualne, a w większości szkół znajduje się odpowiedni sprzęt. Teraz potrzebujesz tylko pomysłu, jak go dobrze wykorzystać, by służył należycie nowoczesnej edukacji.

inspiracje

Zachęcamy do skorzystania z materiałów pomocniczych dla nauczycieli i uczniów dotyczących aplikacji mobilnych pt. „Mobilna Edukacja, M-learning, czyli (r)ewolucja w nauczaniu”.

Jeżeli natomiast chcesz wykorzystać technologie informacyjno-komunikacyjne przy realizacji projektu z uczniami, koniecznie zajrzyj do prezentacji Prezi dotyczącej TIK w edukacji.

Do przeczytania przygotowaliśmy również tekst o nowoczesnych technologiach w edukacji, napisany przez Sylwię Żółkiewską „Nowoczesne technologie w edukacji”.

Edukacja filmowa na stronie Fundacji Nowoczesna Polska

Prezentacja dotycząca wykorzystania materiałów audiowizualnych na lekcji

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

Nowoczesna edukacja

do rozważań

Masz swoje ulubione narzędzia audiowizualne? Warto stworzyć własną biblioteczkę audiowizualną, gdzie zgromadzisz wszystkie przydatne linki, programy, aplikacje! Dobrym narzędziem, które posłuży do zbierania i systematyzowania pomysłów, jest Trello. Jeśli jest to dla Ciebie zupełna nowość, a obawiasz się nowinek, skorzystaj z narzędzi Google – też świetnie się sprawdzą!

komentarz

Nowoczesna technologia w szkole? Temat jak najbardziej na czasie. Na lekcjach korzystam z zasobów internetowych, z platform edukacyjnych, np. LearningApps.org. Oglądamy filmy, spektakle teatralne, wykonujemy prezentacje multimedialne, karty pracy. Uczniowie znacznie lepiej przyswajają tak przekazane wiadomości.

Anna Maciejczyk, ZSP Nr 3 im. S. Staszica we Włoszczowie

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

44

„Co autor miał na myśli?...”

Czy to nie jest ulubione pytanie uczniów? Pewnie omawiając lektury szkolne, często je zadajesz. Czy podobnie postępować z filmem? A może warto odwrócić to pytanie i zastanawiać się, o czym myśli uczeń, gdy ogląda ten film? Co czuje po projekcji? Pozwólcie sobie na swobodę interpretacji, zadawajcie pytania, stawiajcie hipotezy, rozważajcie różne możliwości, dyskutujcie. Nie wiesz, jak pobudzić uczniów do rozmowy? Przeczytaj nasz materiał ze wskazówkami.

Trochę danych...

Stopień zapamiętywania przy wykorzystaniu różnych metod zdobywania informacji:

- Wykład 5%
- Czytanie 10%
- Przekaz audiowizualny 20%
- Pokaz/prezentacja 30%
- Dyskusja 50%
- Nabywanie umiejętności w realnych sytuacjach 90%

(Źródło: National Training Laboratories. Durham University Business School)

A teraz trochę matematyki:

- Przekaz audiowizualny + wykład = 25%
- Przekaz audiowizualny + dyskusja = 70%
- Przekaz audiowizualny + nabywanie umiejętności w realnych sytuacjach = 110%

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

45

„Co autor miał na myśli?...”

do rozważań

Czym jest film?

Sztuką? Jakie znasz filmy, które Twoim zdaniem spełniają kryteria niezbędne, by być dziełem sztuki?

Biznesem? Pomyśl o tytułach, które w Twojej ocenie zostały nakręcone wyłącznie w celach komercyjnych.

Rozrywką? Czy każdy film ma na celu rozrywkę? Czy dramat może być również nazwany filmem rozrywkowym? Kiedy?

Audiowizualnym środkiem dydaktycznym? Który ze znanych Ci filmów pokazałbyś/łabyś swoim uczniom podczas pierwszego spotkania szkolnego DKF-u? Czego chciałbyś/łabyś ich przez to nauczyć?

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

komentarz

Sieć [w znaczeniu Internet] do wykorzystania w nauczaniu ma jednak dwa oblicza. Dobrze jest pokazać coś na lekcji, ale kiedy praca domowa ucznia pochodzi jedynie z internetu (Zadane.pl i in.) to, niestety, druga strona medalu. Jak przekonać młodych, że warto być twórczym, a nie odtwórczym? To chyba problem każdego nauczyciela. Są wartościowe strony w sieci, są i takie, które uczą łatwizny, bylejakości, niszcząc możliwości młodego umysłu.

Magdalena Perkowska, Publiczne Gimnazjum nr 17 Integracyjne w Białymstoku

Zasady efektywnej pracy z materiałami audiowizualnymi

Pracę z takim materiałem można podzielić na trzy etapy:

- przygotowanie,
- oglądanie,
- opracowanie efektów.

Wszystkie etapy są bardzo ważne i nie warto z nich rezygnować!

Teoria mówi, że warunkami efektywnej pracy ze środkiem audiowizualnym są:

- aktywne i ukierunkowane uczestnictwo odbiorcy w pracy nad zdobywaniem nowych informacji,
- wyrazista strukturalizacja przekazu,
- dawkowanie informacji w takich odcinkach czasowych, aby zachować minimum percepcyjne,
- zapewnienie warunków do transformacji zdobytych wiadomości i ukształtowanych umiejętności,
- popularyzowanie „języka” związanego z omawianą formą przekazu,
- analiza specyfiki danej formy przekazu.

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

Zasady efektywnej pracy z materiałami audiowizualnymi ^{cz 2}

do rozważań

Czy w swojej praktyce pamiętasz o wszystkich warunkach efektywnej pracy? Czy można dodać coś jeszcze do tej listy? Czy wszystkie są Twoim zdaniem ważne? Warto przełożyć teorię na praktyczne działania: np. uczniowie przed filmem zdobywają informacje na wybrany temat związany z seansem, oglądają dwukrotnie animowany film krótkometrażowy, wypełniając kartę pracy. Po filmie prowadzicie dyskusję na jego temat z wykorzystaniem notatek z karty pracy. Opowiadasz uczniom krótko o specyfice danej techniki animacji (np. animacja kukiełkowa). Czy w tym opisie zostały zawarte wszystkie punkty? Czy w każdej lekcji z filmem można/trzeba pamiętać o tych elementach?

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

48

Przygotowanie do pracy

Przed rozpoczęciem pracy zadaj sobie parę pytań:

- Jakie informacje zawiera środek audiowizualny?
- Czy temat, treść i forma odpowiadają możliwościom poznawczym moich uczniów i moim celom?
- Czy środek audiowizualny pobudzi aktywność uczniów?
- Jak będzie jego miejsce w strukturze lekcji?
- W jakim zakresie wymaga to mojego dodatkowego, specjalistycznego przygotowania?
- Jak będzie wyglądała moja dalsza praca i zadania uczniów?

inspiracje

Pamiętaj też o metodach aktywizujących. Oto ich przegląd

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

49

Metody

A teraz trochę powtórki ze studiów...

Dobór metod zależy od:

- celów i zadań, jakie nauczyciel postawił sobie i uczniom w konkretnej jednostce modułowej (dydaktycznej),
- właściwości merytorycznych dotyczących treści danej jednostki (tematu),
- poziomu intelektualnego i psychofizycznego uczniów (wiek, klasa, etap edukacyjny, środowisko).

inspiracje

Zapis webinarium „Innowacja pedagogiczna w edukacji filmowej” prowadzonego przez Liderkę **Filmoteki Szkolnej**, Magdalenę Rudnicką

Podstawowe zasady dotyczące wyboru i stosowania metod nauczania

do rozważań

Jakie filmy wykorzystałbyś/łabyś na swojej lekcji najchętniej? Krótko czy długometrażowe? Dokumentalne czy raczej fabularne? A może jednak animowane? Dlaczego?

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

komentarz

Aby przeprowadzić z uczniami lekcję dotyczącą rozwiązywania problemów, polecam filmy: „Abel, twój brat” i „Trzeba zabić tę miłość”. Pierwsza propozycja pokazuje jak nie należy rozwiązywać problemu braku akceptacji, jak silny wpływ ma grupa na jednostkę. Bohater – młody chłopiec, jest w sytuacji zagrożenia, zaszczuty przez grupę, która traktuje to jak dobrą zabawę i nie zdaje sobie sprawy z powagi sytuacji. Uczniowie uczą się, że różne czynniki wpływają na nasze decyzje. Druga propozycja – film o miłości, a w zasadzie o jej zniszczeniu, tu też bohaterowie muszą podejmować decyzje, każda z nich wiąże się z kolejnymi konsekwencjami. Bez zbędnego moralizowania i ubarwiania została przedstawiona sytuacja młodych zakochanych, którym brutalny świat dorosłych weryfikuje uczucie. Co wybrać? Na ile mogą się zgodzić? Kiedy powiem sobie dość? To dylematy młodych ludzi u progu dorosłości.

Agnieszka Bartosz-Goleniowska, Zespół Szkół nr 3 w Konstancinie-Jeziornej

Filmoteka
Szkolna
na lekcji

WIELKA BAZA MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH

Zapraszamy do wykorzystania naszych scenariuszy lekcji na:

- godzinie wychowawczej,
- języku polskim,
- historii,
- WOS-ie,
- przedmiotach artystycznych,
- religii i etyce,
- zajęciach w bibliotece.

Pobieraj, modyfikuj, zmieniaj, inspiruj się. Te scenariusze są dla Ciebie!

Gotowe scenariusze

W internecie dostępne są scenariusze lekcji z filmem. Skorzystaj z gotowych pomysłów, zainspiruj się. Polecamy strony:

- **Filmoteka Szkolna** (zakładka Nasze lekcje/metodyka)
- EdukacjaFilmowa.pl
- Ninateka (dostępne po zalogowaniu)
- Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej (Ekran 2.0 – dostępne po zalogowaniu)
- Stowarzyszenie bibliotekarzy w Polsce
- Centrum Sztuki Dziecka (projekt Filmowe lekcje)

*Filmoteka
Szkolna
na lekcji*

Zróbmy coś!

czyli filmowy projekt edukacyjny

Lubisz inicjować pracę w grupach? Zastanawiasz się jakie metody aktywizowania uczniów są najlepsze? Mamy dla Ciebie garść porad. Dowiesz się jak zrealizować projekt edukacyjny z wykorzystaniem filmu i innych materiałów audiowizualnych.

W tym module poznasz:

- założenia, cele i zasady pracy w projekcie edukacyjnym,
- sposoby realizacji założeń edukacji filmowej metodą projektu,
- dobre praktyki, przykłady projektów i działań z wykorzystaniem materiału z **Filmoteki Szkolnej**,
- zasady oceniania ucznia oraz elementy oceniania kształtującego.

Jak wygląda praca metodą projektu?

Jedną z bardziej ambitnych i skutecznych metod edukacyjnych jest projekt, czyli samodzielna praca uczniów – indywidualna lub zespołowa – nad zadaniem. Może trwać kilka tygodni lub miesięcy. To także przygotowanie do dorosłego życia – w wielu zawodach pracuje się przecież „od projektu do projektu”. Dobrze, żeby uczniowie z wczesna wiedzieli, co z takiego systemu pracy wynika i z czym się wiąże.

Obejrzyjcie, jak Justyna Całczyńska, Liderka **Filmoteki Szkolnej** opowiada o pracy z projektem w swojej szkole.

Chociaż jest to metoda dobrze znana, warto przypomnieć sobie jej podstawowe zasady. Jeśli się ich nie przestrzega, cały proces edukacyjny traci sens.

do rozważań

Pracujesz już metodą projektu, czujesz się w niej pewnie? Czy raczej jej unikasz? Dlaczego? Czego oprócz twardej wiedzy uczą się Twoi uczniowie realizując projekt? A czego możesz nauczyć się Ty? Metoda projektu ma wiele zalet, ale jakie są zagrożenie pracy z projektem?

komentarz

Uważam, że jedną z najmocniejszych stron pracy metodą projektu jest możliwość stworzenia zespołu, grupy osób współpracujących ze sobą, wspierających się i wspólnie rozwiązujących problemy. Myślę, że dziś jest to bardzo ważne, zwłaszcza dla młodzieży, która spędza wiele czasu na kontaktach wirtualnych, a zbyt mało na „realnych”.

Jolanta Kuligowska-Woszczyna, I LO im. Juliusza Słowackiego w Częstochowie

Zróbmy coś!
–czyli
filmowy
projekt
edukacyjny

Filmowa królowa wszystkich metod

Chodzi oczywiście o metodę projektu. Projekt jest znany, lubiany, oswojony. Czemu go nie wykorzystać do pracy z filmem? Przy pomocy **Filmoteki Szkolnej** możesz ze swoimi uczniami zrealizować nieskończenie wiele projektów.

Aby zachęcić uczniów do działania i zainspirować ich, pokaż im poradnik „Jak zrobić dobry projekt?“, stworzony specjalnie dla nich. 🍿

Na Ciebie natomiast czeka baza rzetelnych materiałów dotyczących metody projektu. Koniecznie wejdź na stronę Ośrodka Rozwoju Edukacji. 🍿

komentarz

Praca przy projekcie uczy odpowiedzialności za wspólny cel, jest sprawdzianem tego, czy uczniowie potrafią pracować w grupie na potencjalny sukces. Muszą się oni również odnaleźć w nowych rolach, np. reżyserów, scenarzystów, i w związku z tym potrafić przekonać swoje koleżanki/kolegów do własnych wizji bądź też iść na kompromis.

Metoda projektu pozwala na wyjście ze sztywnych ram lekcyjnych i tworzy pewną wartość dodaną między uczniami i nauczycielem. Nieoczekiwanie liderami przy poszczególnych projektach zostają często osoby, które nie wybijają się w innych sytuacjach. Jest to dla nich szansa na pokazanie swojego drugiego oblicza i być może odnalezienie jakiejś ukrytej pasji/ukrytego talentu.

Anna Kiełcz, Szkoła Ambasady Amerykańskiej w Konstancinie-Jeziornej

Zróbmy coś!
–czyli
filmowy
projekt
edukacyjny

Jak wykorzystać metodę projektu w edukacji filmowej?

Warto dowiedzieć się jak w praktyce wygląda praca metodą projektu, gdy myśli się o jej wykorzystaniu w edukacji filmowej. Przeczytaj tekst Anny Czerwińskiej, która przez wiele lat koordynowała projekt **Filmoteka Szkolna. Akcja!**

do rozważyć

Dlaczego warto wdrażać tę metodę w edukacji filmowej? Jakie cechy pracy z filmem umożliwiają realizację założeń projektu edukacyjnego?

komentarz

Projekt filmowy można wykorzystać tworząc małe formy, ostatnio z drugimi klasami stworzyliśmy dwa filmiki – reklamy społeczne na temat zachowań samodestrukcyjnych, które niestety stały się popularnym sposobem radzenia sobie z emocjami i problemami. To świetny sposób wyrażania własnych poglądów oraz szkoła empatii. Praca z projektem filmowym porusza inteligencję uczniów, a dyskusje po, dają okazję do integracji i budowania solidarności, właściwych relacji z samym sobą i innymi. Projekt to świetna nauka planowania, sztuki filmowania, pisania przemyślnych scenariuszy, operowanie dźwiękiem, symbolem. Na koniec – świetna promocja siebie, grupy i szkoły.

Katarzyna Wysocka-Pianowska, Gimnazjum w Purdzie

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Jak zaangażować ucznia?

Twój uczeń będzie zaangażowany w pracę nad projektem, gdy:

1. Cel projektu będzie dla niego bliski i wyraźny (będzie miał poczucie sensu tego, co robi).

Dlatego tak ważne jest, aby w pracy nad projektem wspólnie z uczniami ustalić cele i zasady pracy. Uczeń powinien brać udział w planowaniu i podejmowaniu decyzji.

2. Działaniom będą towarzyszyć emocje.

Ważne, aby temat (wybór filmów i działań) projektu był bliski uczniowi, odnosił się do jego doświadczeń, potrzeb i zainteresowań. Samodzielne prace badawcze, odkrywanie tajemnicy kina i własne działania twórcze angażują emocjonalnie ucznia.

3. Będzie miał możliwość zrealizowania własnych pomysłów i wykorzystania swoich umiejętności.

Niezależnie od umiejętności, predyspozycji, czy wieku, każdy uczestnik powinien znaleźć w projekcie coś dla siebie. Ważny jest dobry podział na grupy zadaniowe, tak, aby młody człowiek mógł wykorzystać swoje umiejętności, realizować zainteresowania. Uczeń powinien mieć poczucie własnej wartości i czuć się potrzebny.

4. Będzie miał poczucie bezpieczeństwa.

Pamiętajmy, że nasi uczniowie mają prawo do błędu. Uczeń powinien zawsze otrzymać informację zwrotną, wskazującą, co umie, a co powinien poprawić. Musimy stworzyć dobrą atmosferę otwartej dyskusji, a w razie problemów – być wsparciem.

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Planujemy pracę w projekcie

Pamiętaj o każdym z etapów:

1. Wybór tematu (wspólne podejmowanie decyzji).

2. Planowanie działań:

- zebranie wstępnych informacji, badanie potrzeb,
- przygotowanie planu działań z uwzględnieniem prezentacji,
- opracowanie harmonogramu realizacji projektu,
- podzielenie uczniów na grupy zadaniowe,
- ustalenie kryteriów oceny,
- rozpoznanie sojuszników.

3. Działanie:

- ustalenie terminów spotkań konsultacyjnych z grupami zadaniowymi,
- systematyczna ocena postępu realizacji projektu (monitoring),
- zbieranie informacji,
- selekcja i analiza zebranych informacji,
- wyciąganie wniosków i rozwiązywanie problemów,
- prowadzenie działań w projekcie.

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

58

Planujemy pracę w projekcie

4. Prezentacja i ocena projektu:

- prezentacja publiczna,
- ocena efektów, czyli końcowego produktu projektu, przygotowanie sprawozdania z projektu,
- ocena procesu realizacji projektu,
- samoocena uczniów.

Więcej tutaj:

O czym jest
ten film
–analiza
i interpretacja
filmu

Czas na inspiracje

Możliwości na realizację projektu jest nieskończenie wiele, zachęcamy do zapoznania się z paroma. Niech staną się Twoją inspiracją.

Publikacja „Zmontuj sobie projekt”, która zawiera dobre praktyki Liderów i Liderów **Filmoteki Szkolnej** <>

Działania szkół biorących udział w projekcie 8

do rozważań

Jakie elementy sprawiają, że temat projektu i działania w nim zaplanowane są ciekawe i niebanalne? Który z projektów zainspirował Cię najbardziej i dlaczego? Który zaś wydał Ci się najmniej atrakcyjny?

komentarz

Spodobał mi się pomysł na stworzenie etiud dokumentalnych inspirowanych pakietem **Filmoteka Szkolna**. Wybrałam go, bo świetnie się wpasowuje w cykl działań, które zamierzam zrealizować od nowego roku szkolnego w klasie filmowej. Gdy przeprowadzałam lekcje oparte na projekcjach filmów z **Filmoteki Szkolnej**, z reguły najbardziej poruszające dla uczniów były etiudy pod hasłem „komentarz subiektywny”. Nawet wówczas, gdy jakiś film początkowo był dla nich niezrozumiały lub wydawał się poruszać problemy im odległe, po obejrzeniu komentarza nie mieli już złudzeń – pojmowali, że „tak, to jest również o nas!”. Tak było np. po obejrzeniu dzieła K. Kieślowskiego „Z punktu widzenia nocnego portiera”. Chciałabym pójść tym tropem, zaprosić młodzież do tego, aby w proponowanych filmach odnajdywali siebie i swoją epokę – chciałabym, aby polskie kino było dla nich inspiracją.

Beata Lipowicz, Zespół Szkół im. Lotników Polskich w Pile

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

60

Co nie jest projektem filmowym

Masz wątpliwość, czym jest dokładnie projekt filmowy? Pamiętaj, że projekt musi zawierać koniecznie elementy wymienione wcześniej. Zakładamy również, że projekt realizujemy w grupie.

Zatem projektem nie jest:

- cykl wykładów z historii kina,
- lekcje w kinie,
- opracowanie scenariusza zajęć dla klas III dotyczącego obejrzanego na lekcji filmu, przeprowadzenie na jego podstawie zajęć we wszystkich klasach III,
- sesja naukowa dla nauczycieli „Współczesna kultura audiowizualna”,
- wyjazd do kina IMAX w Warszawie i kina „Zorza” w Chełmie,
- raz w miesiącu pokaz wybranego filmu poprzedzony wprowadzeniem nauczyciela,
- zakup telewizora i DVD.

do rozważyć

Jakie elementy sprawiają, że temat projektu i działania w nim zaplanowane są ciekawe i niebanalne? Który z projektów zainspirował Cię najbardziej i dlaczego? Który zaś wydał Ci się najmniej atrakcyjny?

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Inspiracje 1

Przeczytałeś publikację „Zmontuj sobie projekt”?

Który pomysł szczególnie Ci się podobał? Na kolejnych ekranach znajdziesz dodatkowe informacje dotyczące konkretnych pomysłów na projekt.

Może szkolny DKF?

Co zrobić, by film na stałe zagościł w szkole? Jak zorganizować czas, zapewnić miejsce, zadbać o repertuar filmowy?

Jeśli lubimy dyskutować o filmach, to bardzo często będzie nam towarzyszyło uczucie niedosytu po obejrzeniu krótkiego fragmentu na lekcji, na której ograniczają nas czas, temat, liczne obowiązki szkolne.

Doskonałym rozwiązaniem dla wszystkich, którzy chcą, by projekcja filmu stanowiła okazję do rozmowy, otwartej wymiany poglądów, dzielenia się własnymi wrażeniami, jest utworzenie klubu dyskusyjnego. **Filmoteka Szkolna** nie tylko dostarcza nam inspiracji, lecz także ułatwia organizację takiego klubu.

O czym jest
ten film
– analiza
i interpretacja
filmu

Inspiracje 2

Debata?

W ramach projektu można zorganizować cykl spotkań, połączonych z dyskusją lub warsztatów, poświęconych historii kina i wiedzy o filmie. Efektem będą recenzje napisane przez uczniów, zredagowana gazetka szkolna poświęcona wybranemu tematowi, czy organizacja festiwalu filmowego lub nocy filmowej.

Takie projekty wcale nie są łatwe do przygotowania. Zdarza się, że inicjatywę przejmuje nauczyciel, a młodzież staje się biernym odbiorcą i uczestnikiem wydarzeń. Dlatego ważne jest, aby od początku pilnować podstawowych założeń pracy metodą projektu. Pamiętajmy, że uczniów możemy zachęcać, ale nie zmuszać, inspirować, ale nie narzucać tematów dyskusji, tytułów filmów, czy sposobów ich dalszej prezentacji. Zaufajmy młodym ludziom i pozwólmy im realizować projekt, tak, aby mogli wykorzystać własne talenty i umiejętności. Praca nad takim projektem przyniesie im prawdziwą satysfakcję. <<◊

Jak pisać recenzje? Podpowiada Paweł Felis. <<◊

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

Inspiracje 3

Własny film?

Do najciekawszych i przynoszących najlepsze efekty projektów, należą te, w których uczniowie mają szansę rozwijać talenty twórcze. Projekty edukacji filmowej są do tego świetną okazją. Młodzież spotyka się bowiem z najlepszymi przykładami sztuki filmowej, może obserwować, analizować wybitne obrazy, które staną się inspiracją dla własnej twórczości.

Pracujesz z medium, które jest bliskie współczesnej młodzieży. Możliwość zapoznania się z kamerą, z programami do montażu, czy grafiki, stanowi atrakcję samą w sobie. Poznawanie tajników operatorki i reżyserii to prawdziwa przygoda. Dlatego z pewnością nie będziesz miał/ła kłopotu ze znalezieniem chętnych do uczestniczenia w projekcie. Choć efekty pierwszych prób mogą być niezadowalające, pozwól uczniom popełniać błędy. W tego rodzaju projektach bardziej liczy się proces twórczy niż sam efekt, czyli film.

Poniżej załączyliśmy materiały pomocnicze dla uczniów, które możesz wykorzystać, realizując projekty filmowe w swojej szkole.

Jak nakręcić film telefonem 📱

Cykl „Jak zrobić film”, zrealizowany przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „e” 📺

Cykl Filmowe ABC na kanale YT **Filmoteki Szkolnej** 📺

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

Prawo autorskie

O wolnych licencjach dowiesz się więcej z tekstu Katarzyny Sawko „Prawo autorskie i wolne licencje w szkole”.

W pracy z filmem bardzo ważne jest, żeby pamiętać o prawie autorskim. Jego zawartości pomoże Ci zrozumieć prezentacja „Prawo autorskie w skrócie”.

Baza informacji dotyczących prawa autorskiego znajduje się na portalu Legalna Kultura.

O czym jest
ten film
–analiza
i interpretacja
filmu

65

Ocenić, czy nie?

Decyzja należy do Ciebie. My podsuwamy narzędzia przydatne przy ocenianiu kształtującym i przy przekazywaniu informacji zwrotnej (np. w grupie realizującej projekt). ⏪ ⏩

Ocena, która pomaga się uczyć. Zobacz na przykładzie pierwszoklasistów, jak można wyznaczyć kryteria ocen. ~

O czym jest
ten film
-analiza
i interpretacja
filmu

